

САНТА ОЛОХ

Х а н ы а т
1981 снл алтынны
ыйтан тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 154(5510)

1980 снл. Ахсынны 23 күнэ
оптуорунньук

Сыаната
2 харчы

АЙАР-ТУТАР ҮЛЭ ПРОГРАММАТА

ССКП КК партия XXVI съёнигэр Бырайыагын дүүллэхэбим

Өссө элбэби оноруохтаахпыт

ССКП КК партия XXVI съёнигэр Бырайыагын дүүллэхэнигэр чопчу сыллаах характеры биэрэххэ, ити дүүллэхэни экономикай үлэни бүтүннүтүн өрө көтөсүүгэ көмөлөһөрүн курдук оноруохха наада, — диин элпитэ таб. Л. И. Брежнев.

Онон сибээстээн оройуон кинизаммит библиотечнай систематын үлэтин түбүнэн кылгастык. Биһиги библиотечкаларбыт онус пятилетка сагаланытыгар үлэ сүрүн салааларыгар бэрилдэбит хонтуруолунан сылларалары өссө былырмын толорбуттара. Ол гынан бараан эби биллэһэрин толоруу барыта эриэ-дэхси буолбатах дикхэ наада. Биһиги туругунан Хатылытаабы (старшай библистекер М. П. Иустинова), ютернет-оскуопатаабы (С. Г. Старостин), о. д. а. ситиһилээхтик үлэлиир филиаллары сэргэ Соловьев, Сылга библиотечкаларын курдук хаалан иһээччилэр эмиз бааллар. Онуоха, холобур, кыһынныгэ өттүгэр кулууптар токон сабыллылар улаханник обушта. Ол эрээри, хас бирдин үлэһит тус бэйэтин эппиэттэһиттэ, үлэбэ сыһаныттан сибээстээх итэбэ-быһаас суох буолбатах.

Бырайыака, быстахтык ыллааха, культурнай-сырдтар үчүрдүннэлэри, олохторун библиотечкалары, үлэһиттэр иллэн бириэмэлэрин агаарар хинизэрин быһытынан кинилэр ороолларын үрдэтэр сорун туруорулуна. Бу өттүнэн биһиги библиотечкаларбыт элбэби оноруохтарын наада. Биһиги сана пятилеткатаабы сүрүн туһаайыларбыт чуолкайданналар. 1985 сыллаахха оройуон нэһилиэнньэтин 65 бырыһыантан итэбэ суоһун библиотечкаларынан хабыахтаахпыт, аабааччы ахсаанын 11200 киһиэхэ тиэрдиэхтээхпит, кинигэни уларсыы 257 тьт. тахсыахтаах, кинигэбит фондата 145600-кэ тэннэһиэхтээх. Итинтан да атын соруктар кырата суохтар. Быһата, хайа баарар салаада курдук, библиотечкалар өссө элбэби оноруоллорун эрэйэр сана кириилэр бэлиттэннэлэр.

В. ВАСИЛЬЕВА,

кинизаммит библиотечнай система директора.

Хотоннору механизациялаахха

Кэлэр пятилеткада дойду экономикай уонна социальнай сайдытын туһунан ССКП КК партия үчүрдэтээх XXVI съёнигэр Бырайыагын биһиги, Карл Маркс аатынан совхоз Одьулууннаабы отделеһиэтин сүөсүһүттэрэ, улаханник сэргээн дүүллэхэбим. Кэлэр сылларга сүөһүттэи ылллар бородууксуйаны элбэтэр, хаачыстыбатын үрдэтэр сорук Бырайыака тоһоһолоон ыйыллыбата биһигини үтүскэ эбээһинэстиир.

Биһиги оройуонмутугар сүөһү бородууксуй тупсарыга үлэ мөлхөтүк ытыллар, искусственной сиз-

малэһини көдүүһэ каныһах. Иннинктин ити дыһаланы изжиллээхтик быһаары партиа туруорор соругун толорорбутугар төһүүнэн буолуога.

Бырайыака сүөһү интинтигэр уонна сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинигэ туттулар массынналары орооруу өссө сайыннара, ону көдүүстээхтик туһанар туһунан этилибит улахан биһирэбиллээх. Кэлин сылларга биһиги совхозпут хотоннорун механизацията олус эргэрдэ, көрдөбүлгэ толору эппиттээбэт буолла. Механизация олох кинэ илик хотоннору үтүстэр. Холобур, мин үлэлиир

Төһүргэстээбим ферматыгар бүтүннүү иликкэи үлэһэн олоробут. Онон эби хотонмут олус эргэрэн үлэлииргэ ордук ыараата. Бу хотону капиталнайдык өрөмүөннээтэххэ эбэтэр олох сана хотону туттаха эрэ катанар буолла.

Онон кэлэр өттүгэр үлэлиир усулуобуйаны тэрийкигэ, хотоннору механизациялааһынга хайаан да ылыһахха наада. Оттон биһиги, сүөсүһүттэргэ, үлэлиир, үрдүк соругу толорсор баа улахан.

М. СТАРОСТИНА,

ферма старшайа, ССКП райкомун чилиэнэ.

КИИИ ТУҔУГАР КЫҔАМНЫЫ

Мин 67 савстаахпын, инвалдпын, үлэһээбэппин. Ол эрээри советскай гражданныр туһанар бары бородууксуйа, кинилэргэ тиксэр ошонон толору туһанабын.

«Ким да умнулубат, туох да умнулубат» диилэр биһиги дойдубутугар. Ол да иһин биһигини, Аба дойду сэринтин кыттылаахтарын, советскай сиргэ ханна баарар уратытык бочуоттууллар. Холобур, биһиги, Мырылаба,

масытын, мууспутун дикэбит таһыгар тикээн абааллар, аны ону олохтоох оскуола тимуревцтарга хайытан, кыстаан биэрэллэр. «Сэрин ветераннарын» үчүрдэтээх суоха диин сүрүк бары кассалар тастарыгар ыйанна. «Сүрүн туһаайыларга» итинник кыһамныыны салгыны күүһүрдэр дыһаллары олохтуур туһунан этилиһэ.

Биһиги дойдубутугар государство олоһор түсүлүгэр ажалы кыһанар:

дыһаллар, дотсадтар, интернаттар... Ыччаттарга бары үөрэх заводонноларын ааһара аһаас. Үлэһиттэр олохторо тупсарыгар сакаттан сана дыһаллар ылылаллар, олоххо киллэриллэллэр, чөлүчтүлэр оҥоһулааллар. ССКП КК норуот дүүллэһинитигэр таһаарбыт баарабай доһумуонун—Ийэ дойдубут сайдытын Бырайыагын хас бирдини оҥулааһына—биһиги сарсыһыгыт.

Е. МАСАЕВ,

сэрин инвалида.

ПРОПАГАНДИСТСКАЯ БӨЛӨХТӨР

Бу күнүргэ оройуон бары нэһилиэнньэлээх пууннарыгар ССКП райкомун пропагандистскай бөлөхтөрө сылдьан киридилэр. Кинилэр тиа сирин үлэһиттэригэр «1981—1985 сылларга уонна 1990 дикэи кэмгэ ССРС экономикай уонна социальнай сайдытын сүрүн туһаайыларга» диин ССКП КК партия XXVI съёнигэр Бырайыагын, ССКП ленинскэй тас политикатын ситиһилэрин быһааран өйдөтүүгэ үлэһитилэр.

Хоптобо, Хадаар, Хайахсыт уонна Чакыр нэһиликтэригэр пропагандистскай бөлөһү ССКП райкомун иккис секретара С. П. Махаров салайда. Пропагандистскай бөлөх агитатордарга, политинформатордарга, пропагандисттарга уонна лектордарга ССКП КК партия XXVI съёнигэр Бырайыагар семинардары ыытта, бары лекционнай точкаларга аан дойдугаабы ба-

лаһаманнаабы уонна Кини Комитет Бырайыагар лекциялары ааһытаата.

Ити курдук, партия райкомун секретара Е. М. Махаров салайыт болобо Одьулуун, Мугудай уонна Бахсы нэһиликтэригэр үлэһиттэ. Кини састаабыгар ЫБСЛКС райкомун иккис секретара В. Е. Попов, Карл Маркс аатынан совхоз парткомун секретара М. С. Оконешиков, «Знание» общества оройуоннаабы тэрлэттин бырайыагын атын эппиттир секретара Н. М. Кладкин сырыттылар.

Сылга уонна Кытааннах нэһиликтэригэр пропагандистскай бөлөһү ССКП райкомун отделин сибээстээх И. И. Федотов салайда. Бу бөлөх чилиэннэрэ «Чурапчы» совхоз бары производственай участтаарыгар сылдьан лекциялары аахтылар, бэлэһэлэри оҥордулар, идеологическай активка

семинары ыыттылар.

Субуруускай аатынан совхозка уонна Болугур нэһиликтэргэ пропагандистскай бөлөһү ССКП райкомун бюротун чилиэнэ, народнай хонтуруол оройуоннаабы комитетын председателэ А. Е. Филиппов салайан сырытта. Манна аан дойдугаабы бэлэһиһиннаа лекциялары партия райкомун отделин сибээстээһин солбуйааччы И. Д. Неустроев аахта.

Пропагандистскай бөлөхтөр чилиэннэринэн барыта 55 лекция ааһылына, онно 1616 киһи сырытта.

Пропагандистскай бөлөхтөр көмөлөрүн туһанан бу күнүргэ олохтоох партиянай тэрлэтэлэр агитатордар, политинформатордар, «Знание» общества лектордара ССКП КК партия XXVI съёнигэр Бырайыагын нэһилиэнньэбэ салгыи пропагандалыһылар.

Уунуу-сайбыы сыыппаралара ТЫА СИРЭ ТУГУ БИЭРИЭБЭЙ?

Советскай норуот олоһун уйгутун салгыи тупсарар туһугар ураты кыһамныыны иордорон, партия уон бирикс пятилеткада аһылык кинигэ программатын, агро-промышленной комплекс бары салаалара эриэ-дэхсити сайдыларын бэлэтиир. Колхозтарга уонна совхозтарга үлэ уонна производство тэрээһинэ тупсарыллыа, сир, производственай фондолор, материальнай, үлэ уонна үлэ ресурстары ордук көдүүстээхтик туһаныллыахтара. Сылга ортотунан тиа хаһаа, йыстыбатын бородууксуйатын оҥорон таһаарымы 12—14 бырыһыанна, общественнай хаһааыстыбада үлэ оҥорумтута 22—24 бырыһыаннаан үрдүө.

Партия тиа хаһааыстыбатын производствотын бары дыһалларынан интенсификациялааһын, кинини идэтигин уонна түмүү, агропромышленной интеграция курсуу утумнаахтык салгыи ыытар. Уопсай Союстаабы аһылык фондатын тэрийкигэ, нэһилиэнньэ аһылык бородуукталарыгар наадыһытын хааччыһыга республикалар, кыраайдар, уобаластар уонна оройуоннар орооллара уонна эппиттэһтэрэ күүһүрэллэр.

Почаа быһаатын уонна хоннулар үүнүүнү биэриндэрин бары дыһалларынан үрдэти, хаһааыһынааһын наукада олоһурут зональнай системаларын туттан бурдугу уонна атын бородууксуйаны оҥорон таһаарымын салгыи улаатыннарымы—сирни оҥорооччулар саамай дьөһүн суоптаах соруктара. Кинилэр бурдук сыллаабы орто валовой хоннуурун 230—243 мөлүүһөн тоннада тирээрдиэхтээхтэр.

Дойду хаһааыстыбалара тордүттэи уларытымын уонна сүөһү аһылыгын балансаластыт эрэллээх базатын тэрийкини керер кэлим программаны олоххо киллэрини сагалыахтара. Сүөһү аһылыгын оҥорон таһаарымы салааларынан идэтибит характердааба колхоз уонна совхоз фермалара, ону тэигэ гражданныр чааһынай хаһааыстыбаларыгар баар сүөһү аһылыкна наадыһыларын ордук толору хааччыһыга көмөлөһүө. Сылга ортотунан эти оҥорон таһаарымын 17—17,5 мөлүүһөн тоннада, үтүгү—97—99 мөлүүһөн тоннада, сымыыты—72 миллиард үстүүһаттан итэбэ суоха тирэдин былааннаа.

Партия бэлэтиэбэт аһылыгын программатын олоххо илэһирингэ бөдөн капиталнай угуулар аналаллар. Агропромышленной комплекс бары салааларын дикхичнайдык сайыннарымы, көдүүстэрин үрдэти эр сирни оҥоруу уонна сүөһү интинтин бородууксуйаларын оҥорон таһаарымын улаатыннарарга, кинилэр хаачыстыбаларын тупсарарга, харайлар бөдөхтөрүн уһатарга, дойдуну аһылыгынан уонна тиа хаһааыстыбатын сырытунаан эрэллээхтик хааччыһымын ситиһэргэ көмөлөһүөхтэрэ.

Куба Компартиятын съёһэ үлэтин бүтэрдэ

ГАВАНА (ССТА). Куба секретарынан бир санаа Коммунистическай партиянан табаарыс Фидель Кастроны талла. Съёһи үөрүүлээхтик сабыы Гаванатаабы Революция площадыгар норуот бүтүүнүн сүөгүн улахан митингигэр буолла. Куба мөлүүһөнтөн тахса үлэһиттэрэ коммунистар форумнарын уураахтарын толору өйүүллэрин биллэрдилэр.

Кубада «Валье-де-Пума-дура» сүөһү итэр холо-

бурдаах хаһааыстыба кинигини биллэр. Манна мнах сүөһү сана бородууларын үөскэтигэ чинчийклер ытыллылар. Ферма аныгылым оборудованнаах. Хаһааыстыба саамай үрдүк мамы ылар.

Сүөсүһүттэр тупсазай оҥоһуулаах дьиклэргэ орооллор. Бөһүөдккэ оскуола, дотсад бааллар.

СНИМОЖКА: дояр Мария Эскалона.

ССТА фотохроникета.

ССКП Кини Комитетыттан, ССРС Верховнай Советын Президиумуттан, ССРС Министрдарин Советыттан

Советскай Союз Коммунистическай партиятын Кини Комитета, ССРС Верховнай Советын Президиума уонна ССРС Министрдарин Совете дирик кутурбанынан 1980 снл ахсынны 18 күнүгэр 77-с сааһыгар ыарахан уһун ыарыи кэнниттан Коммунистическай партия уонна Советскай государство биллиилээх дьэталэ, ССКП КК чилиэнэ, ССРС Верховнай Советын депутата, Социалистическай Үлэ ижи тогуллаах Геройа Косыгин Алексей Николаевич олбутун биллэрэллэр.

ССКП КИИИ КОМИТЕТА.

ССРС ВЕРХОВНАЯ СОВЕТЫН ПРЕЗИДИУМА.

ССРС МИНИСТРДЭРИН СОВЕТА.

Быыбардар түмүктөрү

1990 жыл ахсынның 21 күнүгөр, баскычынанда, народнай депутаттар оройуонаабы Советтарыгар бар-быт депутаттар онуларыгар быыбардар ытылыннылар.

15 №-дээх быыбардыр уокурукка «Якутколхозстрой» ТМУ-гын начальнига Плотников Семен Николаевич, 21 №-дээх быыбардыр уокурукка «Чурапчы» совхоз директора Аммосов Инокентий Николаевич, 42 №-дээх быыбардыр уокурукка ССКП райкомун иккин секретага Макаров Семен Петрович итин быыбардааччылар бири санаанан куоластарын биэрэннар, кинилэр оройуонаабы Совет депутаттынан табылыннылар.

Исполком отчуоттуур

Бу күнүгөрү бары иэтиликтергэ, бөдөн үлэ коллективтарыгар оройуонаабы Совет исполкомун үлэтин туһунан отчуоттар үчүгү тэрээһиннээхтик, деловойдук ытылла тураллар. Быыбардааччылар ити түмүктүлүгүгөр райсовет исполкомун чилиэннэрэ, оройуон хаһаайыстыбаннай, хааччылар тэрилтэлэрин салайааччылар кытталлар.

Арыылаах бөлүөлүгөр райсовет исполкомун отчуотун кини председателэ М. Е. Пермяков туруорда. Мунунаах тыл эппит «Чурапчы» совхоз рабочаа И. Д. Кашинкин, эргин үлэһитэ А. Т. Карсенаев, пенсионер Н. С. Попов уонна киномеханик С. С. Борисов, исполком бири сыллаах үлэтин сөптөөзүнөн ааган туран, суоһу итиннигэр ыарахан үлэлэрин механизациялааһына, сир түлсүрэн оморууга, онтон да атын иэтигэ этилэри киллэрдилэр.

Райсовет исполкомун үлэтин отчуотугар аналлаах мунунаахтар Хадаар, Соловьев, Сылаг иэтиликтеригэр ытылыннылар.

С. НИКОЛАЕВ.

Райсовет исполкомугар

БОЛҔОМТО КИИНИГЭР ТУТУОХХА

Народнай депутаттар Совет, үлэтигэр кыттар, кини соруудахтарын толорор, быыбардааччылары кытта икис сибээһи тутуһар, кинилэргэ сессиялар уонна исполкомнар быһаарыыларын тирдэн иһэр, соруудахтарын уонна этилэрин олоххо киллэринни ситиһэр, көмөлөһөр эбээһинистээхтэр. Оттон итин толорууну тэрийи селсоветтар исполкомнарын, кинилэр председателлэрин уонна секретардарын—бири бичумнаах үлэлэрэ. Ол да иһин райсовет исполкома соторутаабыта депутаттары кытта үлэ туругар Мугудай селскай Советын исполкомун председателэ М. Д. Кронникова отчуотун истэн дүүллэстэ.

Отчуоттан көстөрүкүн, селсовет сессиялара, исполком мунунаахтар конституционнай болдьохторго ытыллыбыттар. Туо хаһаайыстыбатыгар (председатель А. С. Пермяков) уонна ыччаты кытта үлэ (председатель Н. Н. Игнатьев) бастайаннай комиссиялар

былааннаахтык үлэлиилэрэ ситиһилибит. Депутаткай күнүгөр ытыллыбыттар. Депутаттар исполкомка 13 сессияларга 5 болпуруоһу бэлэмнэн киллэрибиттэр.

Ол эрэри селсовет исполкома депутаттары кытта үлэ элбэх итэстэри таһаарбыт. Сыла иккиликте отчуоттуохтаахтарын онугар 20 депутат биридиктэ эрэ отчуоттабыттар. 5 депутат быыбардааччыларын кытта биридиктэ да көрсүбэтэхтэр.

Депутаттар сессияларга сылдыһылара эмиз ситэлэ суох. Сессия ахсын 5—6 депутат сылдыбыт. Данылааттары дүүллэһингэ 44 иһин тыл эппиттэн 19-һа эрэ депутат. Сорох сессияларга биридик-иккилик эрэ депутат тыл эппит. Сыл устата бири да депутатскай запрос оһоһуллубатах. Ити депутаттар активностара намыһаа, болпуруостары быһаарыыга кытыылара ситэтэ суобун көрдөрөр.

Селсовет исполкома депутаттары кытта үлэти мөлтөсүн түмүгөр бастайаннай комиссиялар эмиз

көрдөбүлгэ эппиттээбэттик үлэкиллэр. Сессиянан толорууга ытыллыбыт 13 нахастан 3-һа эрэ олоххо киллэриллибит.

Депутаттар туһаннаах производственной былааннарын толорууларыгар, политической билкилэрин үрдэтиниллэригэр көмө тэриилбэтэ, контуруол олохтоомотох. Алта рабочай депутаттардан икки-тэ эрэ былааннах соруудабын толорбут. Түөрт депутат политической үлэти ханнык да көрүгүнэн хабыллыбатах.

Ити итэстэр селсовет исполкома (председатель М. Д. Кронникова, секретарь И. Н. Аммосов) депутаттары кытта үлэти мөлтөспүттэриттэн тахсыбыттар.

Райсовет исполкома, народнай депутаттар Статустарын, бөлүөлүктээги (сельскийдээги) Советтарын тустарынан Сокуоннарга олобуран, депутаттары кытта үлэти тосту тупсарарыгар селсовет исполкомун эбээһинистир быһаарыыны ылынна.

ДЬОН ТОҔО АРЫГЫЛЫЛЛАРЫЙ?

«Якуткоммунарго» участватын коллективтар итириктээһин уонна алкоголизмы утары охсуһуу туругун туһунан участвак начальнига А. Д. Борисов информацияга райсовет исполкомугар истилиннэ. Бэс ыйыгар уонна өлүтүннэа коллектив производственной мунунаах итириктээһин утары охсуһууга аналлаах болпуруостар норуллубуттэр. Итириктир дьону кытта биригиллэн бэсиздэлэр, кинилэр кэрэггэрин, тэрэппүтэрин кытта кэпсэтиилэр оһоһуллубуттар. Кыайан мөннөрүмүт буолбут алкоголиктары күһээн эмэти тэриллибит.

Ол эрэри ити үлэ кэбүүһэ билгин да намыһах. Коллективка таһаарыстын суут үлэстээбэт. Добровольнай народнай дружина

тэриллибэтэх. Рабочайдар политической уонна экономическай үлэтинэн хабыллыбатахтар. Кинилэргэ общественной соруудахтар бэрэлибэтэхтэр. Котельнайдарга үлэтир усулуобуйаны тэрийи ыраадынэн ситэтэ суох. Бири үксүн итилер содулларыгар көчөгөрдөр үгүстүк арыгылыллар, тустаах эбээһинистэрин мөлтөхтүк толорулар. Сыл 11 ыйыгар бу коллективтан 47 иһин итири туруктаах, 14 иһин общественной бэрээдэги кэһин милицияга адалылыннылар. Агардас ахсынны ыйга киирэн баран бу коллективтан Макаров Г. Д. уонна Красильников И. В. арыгылаан, атын ыал дьэтигэр киирэн айдааны тэрдэннар, Ягодни Д. Д. итирик уулуускага охтон

милицияга адалылла сырытылар. Кочөгөр Керемасов С. П. бу ый 6, 10, 11, 12 күннэригэр үлэтин кэмигэр итириктэн дьуһуурустубага турар кыага суох буолан медвытрезвительгэ хонно. Ити кэмгэ котельнайдар ааныа оттуллубакка дьэтир улахан-нык тымныдылар.

Райсовет исполкома итириктээһини уонна алкоголизмы утары охсуһууну ситэтэ суох тэрийбигин иһин участвак начальнига таб. Борисовка ыйыи оһордо. Исполком ылыммыт быһаарыытыгар коллективка итир үлэти тупсарыи, итириктир дьонго сэрэтэр уонна күһэйэр мээрэлэри күүһүрдүү, бу дьаалада общественность оруолун үрдэти дьаһаллара бэлэстэниилэр.

БЭБЭНЭЗ ГОЭЛРО БЫЛААНЫН
БИГЭРГЭППИТ СОВЕТТАР БҮТҮН
РОССИЯТААБЫ VIII СЪЕЗДТЭРЭ
АҢЫЛЛЫБЫТА 60 СЫЛА ТУОЛЛА

МОСКОВСКАЯ УОБАЛАС. 1920 жыл сэттиник 14 күнүгөр В. И. Ленин уонна Н. К. Крупская олохтоотор ыгырыыларынан дойдуга бири бастаагы тыа сиркиэби электростанция аһыллытыгар Кашинно дэрэкини кэлбиттэр. Владимир Ильич баһынайдар дьымаларын, таһаайыстыбаларын хайдах дьаһаналларын итириктиргэбит. Оттон митингэ тыл эппитэ.

Советскай правительство баһылыга ураты элбэ үлэстээгин үрдүнэн станцияны аһыга кэлитэ ити со бытте үһүлүчү суоптаабын бэлэстир. Дьэ суу Кашиноттан «Ильич лампата» Советскай Россия үстү өрөгөйдөөх хаамытын садалаабыта.

Уһуэ сикмонка: В. И. Ленин уонна Н. К. Крупская Кашинно баһынайдарын кытары.

Аллараа: Кашиннога бу дьэбэ В. И. Ленин музей үлэтир.

ССТА фотохрониката.

1

Ленинскэй „Искра“
80 сыла туолуумугар

Коллективной тэрийээччи

В. И. Ленин Россияга марксистскай партияны тэрийиһигэ тулуурдаахтык уонна дьэнирдаахтык үлэстээбитэ. 1900 жыл ахсынның 24 күнүгөр «Искра»—нуучча бүтүүнүн политической хаһыаты—бастаагы нүмэрэ тахсыбыта. Ол тула туруу революционердар хдролара үөскээбитэ. «Искра» агеннара, дойду пролетарскай юнионнаригэр кини тэрийээччи-корреспонденттэра—Н. Э. Бауман, И. В. Бабушкин, М. И. Калинин, Г. М. Кржижановский, В. П. Ногин уонна атын искровецтар партиянай тутуу Ленинскэй принциптеригэр олобуран олохтоох социал-демократическай тэрилтэлэри түмүкттэрэ. Партия эдэр сааһа итиннигэр садалаабыта.

Владимир Ильичи нуучча бүтүүн политической хаһыатын тэрийэр санаа өссө Шушенскаяга олорбут кэмигэр үөскээбитэ. Тиһэбэр, сылыкатын болдьоһо бүтүтэ уонна 1900 жыл олунньутугар Ленин кистэлэтинэн Москвага кэлбитэ.

Кини эдэнигэр Анна Ильиничнага чааһы чааһынан бэйэтин сөгө санаатын дойду бары революционна

2

куустарын, бары бастаан иһэр рабочайдары, Россияга туох тымнаах уонна чэһинэй баарын барытын холбоһун туһунан кэпсирэ. Ону толкуйдааһыт хаһыат көмөтүнэн эрэ ситиһэххэ сөптөөгө.

—Хаһыат наадала,—диэбитэ Владимир Ильич төлөһөхтүк,—Аһары наадалаах!

Бараата таптаан туттар вархия дьэн дэгүт тылын истэн эдэнигэр ойдуур быһыынан мичээрдээбитэ.

Эдэригэр Владимир Ульяновы кытары «эйэлэһии буолбекка, охсуһуу суолун» талбыт дьон хайдах курдук арайах этилэригэр. Кинилэри бастаан искровецтарынан, партия иккис сыһин кэһиниттэн большевиктарынан ааттаабыттар.

«...Биһиги бэйэбит организмнэн өрөөс ой-санаа боростуой ысылаатынан оһорор санаабыт суох. Биһиги киникин, төгөрү, халбага суох чопчу бири ой-санаа хайысхатынан үлэстээхпит. Ити хайысха марксизм дьэн бири тылынэн этилиһи сөп...»

«Искра» бастаагы нүмэрин Лейпциг чугаһыгар баар Пробстхайда дэрэкинигэр набордээн бэчээттээбиттэрэ. Кистэни эрэллээх этэ. Типографияны тэрийэргэ Клара Цеткин уонна немец атын социал-демократтэра көмөлөспүттэрэ. Владимир Ильич уон күнү типографиятан тэбэһикэ атаарбыта. Бары матырыйааллары иһэн-тоһон редакциялаабыта, бэйэтин ыстатыйаларынан хат-хат алыталаабыта.

1901 сыллаагы тохсунньуга «Искра» түүктэргэ уонна икки хос түгэстээх чымыдааннарга ыга хааламмыт чарас, хаар маһан листтэра Российскай империя кы-

3

раныиссаларыгар атаарыллыбыттар. Смоленскайга уонна Псковка социал-демократтар тирэх луукира күндү таһааһы ыларга бэлэм этилэр.

Кылаабынай соруу партия бэчээттэммит тылын тһаайыллыбыт дьонугар кэмигэр тирдэнигэ уонна аһааччылары кытары хардары сибээһи олохтоһунгэ этэ. Ити болпуруостары быһаарыи ураты уустуга. Ол эрэри фабрикалардан уонна заводтардан рабочайдар суруктэра «Искрага» өлгөмнүк тирдэлибиттэрэ, итигэр бүтүн итилеринэн рабочай камсаһын ол кэм-кээби историктын үлэстээххэ сөп.

«Искрага» наадалаах сонуннары, холобур, Владимир Ильич соруудабын толоро Псковка олорор уонна үлэ-бикрдэ кини Псковка болех дьон туох да төрүтэ суох хаайыллыбыттарын, оттон Вильюуска Первой губернатор фон Валь бирикээһинэн кыырыктаахтык Пантелеймон Николаевич ол кэмгэ Лозаннега баар бьастах сонуннар быыстарыгар суруйбута. Ол бу калар баалаара:

«Биһиги билгин общественной олох ханнык да сонуннара суохтар. Манна бири кыһыи көгүлэ таһаардылар уонна киниттэн «сатаан өйдөспөтөхтү» 1-й мааһы бырааһынныктаабыттар, сурах баар Вильюгтардааччылары кэллэппиттэр, буолаары буолан көрө-

Оскуола олоҕо

ҮРДҮК КӨРДӨРҮҮ КИСТЭЛЭНГЭРЭ

1975—1976 сс. үөрэх дьылыгар Хайахсыт орто оскуолатыгар нуучча тылын уонна литературатын билин 97,6 бырыһыанга тэҥнэспитэ, оҕолор 22,5 бырыһыаннара хаачыстыба үөрэммиттэрэ. Оттон ааспыт үөрэх дьылыгар бу предметтэргэ билин 100 бырыһыан буолбута, үөрэнээччилэр 33,5 бырыһыаннара кылаастарын «4» уонна «5» сыаналарынан бүтэрбиттэрэ.

Ити үрдүк көрдөрүү эмиссэччи кэлбэтэ: сыппаралар дьон сыралар үлээрин, учуутал үгүс түүн ууту батах түбүгүн кэрэһэллэр.

Үөрэнээччигэ билигин биэриин, биэр чааскылаах ууну атын иһиккэ кутуу курдук, кэбээс буолбатох: бу үлэ киһи айылгытын курдук уустук, онно үрдүк көрдөрүү ситиһи үгүс сыранан арыллар кистэлэннэрдээх.

Оттон Хайахсыт учууталарын кистэлэннэрэ туох каныһа?

Учууталлар В. Г. Луккина, М. Е. Оконешникова, М. С. Евграфова үлүүн общественнай үлээ, этэргэ дилы, «оройдорунан түспүт» дьон. Мария Степановна Евграфова табыарысты суут, профсоюз мөсткомун чилиэннэринэн үлээбитэ, билигин методическэй холбоһуу салайар. Венера Гаврильевна Лукина—оскуола директорун үөрэх чааһыгар солбуйааччы, учуутал-информатор, ленинскэй хос салайааччыта, библиотеканы кытта үлэни тэрийээччи. Кини методическэй кабинета оро-

йонго биэр бастыгына. Мария Еремеевна Оконешникова—кабинет сэбиэдистэ, кылаас салайааччыта, лектор. Түмүктээн этэххэ, учууталлар үлүүн саҕа аһаас дууһалаах, үлээ дуулуурдаах уонна дьобурдаах дьон.

Хайахсыттар кабинетнай системага кини калым нигиэ суолаттын бастакытан ойдообуттэрэ, үлээ олохтоохтук ылыбыттар. Билигин оскуола 14 кабинеттээх. Олортон М. Е. Оконешникова уонна М. С. Евграфова салайааччылардаах нуучча тылын уонна литературатын кабинеттара оскуолага дэҕаны, оройонго дэҕаны бастыгынарынан аабылалар. Литература сайдыытын билигин таһымтан да көрдөххө, кинини оскуолага предмет билиһинэн үөрэткитэ техническэй средство суолаттын быһаарыахха сөп. Оттон кинини, радиону, телевидениени тыл искусствотын кытта ситимнир кыах тыл учууталларыгар сүрүяаччы стилин, мастарыстыбатын, кини айар лабораториятын, тус бэйэтин олохун диригник үөрэтэллэригэр төһүү буолар. Маны олоххо киллэрэн сатаан туһанаахха эрэ наада. Ол да иһин бу учууталлар кабинеттарын техническэй средстволарынан байытарга дуулуһаллар. Магнитофоннар, проигрываторлар, фильмоскоптар, «Украина» киноаппарат, элидиаскоп, «Протон» проекционной аппарат. Итинник—киһилэр билигин хаачылыылара. Кабинеттэ туттулар сө-

вөрдөр, учебниктар булуһулар, библиотека тэрилтибит. Сүрүяаччылар тустарынан матырыйааллар папкаларынан муһуулуһулар, араас альбомнар, буклеттар, бюллетеннар, о. д. а. эби матырыйааллар оҕоһулуһулар. Ити хас учуутал ахсын баар. Арай ахсаана, матырыйаал төһө баайа эрэ кинилэри уратылыын сөп. Ону уруока чопчу туттар гына системадаһын сороххо, бука, суох буолуо. Оттон манна учууталлар кабинетка баар матырыйаалларыгар анал картотеканы оҕостууну саалаабыттар. Бу үгүс матырыйаалы кэмгэр көдүүстээхтик туһаныны хааччылар.

Аһаас уруогунан, эбэтэр көрүлүбүт программаны ситиһэн үөрэттинэн мунурданаар дубук буоларын билигин хайа баҕарар оскуолага ойдуһаллар. Онон ытыллыбыт дыһаллары ис хоһоннорунаа, хаачыстыбаларынан, төһөтүмүс сыаналыахха сөп. Бу оскуолага снл ахсын нуучча тылыгар уонна литературатыгар аналлаах олимпиадалар, нэдиэлэлэр ытыллаллар, биэрэрдер тэриллэллэр, баскээдэлэр, лекциялар оҕоһулуһаллар. Оскуолага үс нуучча тылын уонна литературатын диригитэн үөрэтэр куруһуоктар үлэлииллэрин чорботуохха сөп. Хайахсыттар ытыллыт дыһалларын баарытын сүрүяа, үчүгэй диэбиттарын снлини ойуулаан хаалларан нэллэр. Бу—опыты мунууу биэр көрүнэ. Үлэ хаачыстыба-

лаах буоларыгар кыһамны уонна ирдэбил туһуута.

«Ого бэйэтэ толкундаан үөрэнэртэр үһулар. Кинилэр тус хаачыстыбаларын, кыахтарын учуоттаан, оннук нээмээдээх сорууда-тарынан эрийэр». Бу Мария Степановна Евграфова туһунан этти. Уруогу сатабыллаахтык, көдүүстээхтик ытыа—мындыр үлэ. Бэйэ быһыстала суох үөрэннэ, үһуууччулаах педагогтар, методисттар, бастың үлээх учууталлар үлэлэрин опытын үөрэтти, бэйэ теоретическэй билигин, педагогическэй мастарыстыбатын үрдэтти ону хааччылар. Ол иһин манна бу үлээ үраты болгомото уурулар: учуутал ытыллыт аһаас уруоктара ырытыллан докумуон быһытынан уурулар, учуутал үлэтин көрдөрүүтэ, бары ытыллыт дыһаллара сыллаһынан түмүллэн нлэр. Кини төһө үүмүтэ, итээһин хайдах куоралпыта ырылыччы көстөр. Онон үлэ ситиһинин биэр кистэлэнэ—оскуола салайааччылар кээкиллээхтик өтө көрөн үлээһиннэригэр буолар.

Салайааччы оруола, ханнык баҕарар хаһаайыстыбага курдук, оскуолага биэр сүрүн быһаарар күүс. Үрдүк көрдөрүүнү учуутал соботобун ситиспэт, коллектив бүтүүнэ түмүстэһинэ эрэ бу кыаллар. Оттон үлээ дьобурдаах коллектив тэрийини, ону биэр сыалга түрүөрү—оскуола салайааччытын сүрүн эбээһинэһэ.

Кистэлэнэр. Ийиттэххэ бары билэр курдуктук. Ол эрэри билии кыра. Ону туһанаахха, бэйэ баар оноруохха. Оччого эрэ кини кыайыыга тиздэр суолу ыйыа.

М. МИХАЙЛОВА.

Биһигини кытта шефтээх
НЕРЮНГРИГА

Саха сирин Сөбүрүү өттүн индустриальной киһиэ — Нерюнгри таас чоҕу хосточчулара, туттааччылар, сүсүһүттэрэ, бары үлэһиттэрэ 1980 сылы уонна онус патристканы бүтүнүтүн ситиһилээхтик түмүктүүр. ССКП XXVI съёһин достойнайдык көрсөр, кэлэр патристканы үрдүк тэтимнээхтик саҕалыр иһин соц. листическэй куоталаһымын бу күнүгэргэ кинини тэнтэллэр.

Ол туһунан «ИНДУСТРИЯ СЕВЕРА» хаһыат страницалара маһык кэспиллэр.

ЧОҢУ ХОСТООЧЧУЛАР СИТИИНИЛЭРЭ

Нерюнгри таас чоҕоох? К. Краутер, Ю. П. Парразеһин коллектив ба- феное, А. А. Рыжик, А. Ф. рита 5-молуһун 174 ты- Пасько, В. К. Виншу сала- һыиһа тонна «хара көмү- йар дьоло үүттүүр бири- һу» хостоон патристкотоа- гээдэлэрин уонна экскава- 5ы былаанын болдьосун тордарын экипастарын инкиэ, сэтини 28 күнүгэр, үтүөлэрэ-аһаһа улахан.

В. ПРУДИКОВ, разрез дирентора.

ТЫҢААҢЫННААХҤЫЙ

Сага Нерюнгрига снл дөң блоктарынан тутулар бүтэһик ыйыгар өссө днэ.

Былааннаах объектар ту- 34447 квадратнай метр кн- нээх опорор днэлэр үлэ- 55 киллэриллихтээхтэр. Ити —23 мөс днэ, 2 биридди бэйэлэрэ 383-түү кнстэлээх кирпиччэ уопсай днэ, 122-с сериялаах бөдөн па- неллартан тутулар днэ постарэ үлэлииллэр.

В. ЗУБКОВ.

ПРОФАНТИВ ҮӨРЭБЭ

Куоракка ПССУОС проф- союзнай курстарын отделе- чиеа аһыллыбата үс снл буолла. Ону Л. А. Ельма- кова салайар методическэй К. Черников, «Нерюнгри- совета киниик.

Сэтиниһэ быһыл быы- бардаммыт профсоюзнай актив семинара буолла. Кини кытыылаахтарыгар горисполком председателин

солбуйааччы Е. Е. Прото- попов, «Якутгүлестрой» комбинат начальнигин кадр- дарга солбуйааччы А. К. Черников, «Нерюнгри- уголь» продснаб начальни- га В. В. Павлов, куорат кылаабынай араһа Ю. Н. Устюжанин уо. д. а. лек- циялары аахтылар.

С. СЕЛИВАНОВА.

КУОТАЛАҢЫ НЫҤЫЛААХТАРА

Билигин Нерюнгригааы тан коммунист В. П. Ту- ГРЭС тутуутугар 6 тыһыын- болыцев болуотунуһукта- ча кэригэ кинини түмэр- рин-бетонщиктарын бири- «онун бөдөн подразделе- гээдэтэ бастаан нлэр. Бу коллектив билигин ГРЭС Кинилэр, ССКП XXVI быһытын бетонунан сабар, съёһин чнэлэгэр 26 удэр- өрөмүөнүүр-механическэй нэдиэлэлэргэ кыттан, трдук тэрээһиннээхтик, үр- дук оҕорумтуолаахтын Иккис кнстээс мехко- үлэлииллэр.

Ааспыт уон алта нэдиэ- 3 түмүүнэн социалисти- ческэй куоталаһыга мо- канизация управлениетт-

В. ИВАНОВ.

НЭРЭХСЭБИЛЛЭЭХ БИЭЧӨРДӨР

Куорат 836 уонна 876 на ис дьыала куореттааы NEHE-дээх уопсай днэ- отделин начальнигин сол- лэригэр «Юность» ннэ- буйааччы милиция капита- рнэлнэй көрсүһүүлэр уон- на «Современник» литера- турнай-музыкальной клуб- тар учуораттаах занятиела- ра буоллулар.

«Юность» тыһынен су- руулаа «Фронт линията суох фронты днэ темада аһаһа. Итээһинлэри кн- та Аба дойду Улуу сэрии- тик кытыылааба, ветеран- нар советтарын председа- телэ А. А. Казаковцев уон-

буоһуулар, на иһиннээх араас аһаһаатын билигинин ыллыт «Искра» ити быһы- тала суох охсуһуута, үөрээбэт үлэс төһөлөөх элбэи биэрбитэ. Кини РСДРП иккис съёһин бэлэмнээбитэ. Партия бастакы программатын, партийнай Устаабы ылыммыт, Кини Комитеты, кини органнары талыт уонна бигэргэппит съезд, Ленин эллитин курдук, «Искра» ырытан өгөрбүт принциптэригэр олобуран «днэгээх» партияны тэрийбитэ. Болшевиктар пар- тияларэ—социальной революция уонна пролетариат диктатуратын партията үөскээһинигэр төртү ити кур- дук уурулуһуота.

В. ДЕНИСОВ.

ҮРДҮК ЫАМ МААСТАРДАРА

Быһыл «Якутгүлестрой» Н. И. Филимонова, В. С. комбинат тыа хаһаайысты- Сметаникина, А. А. Птуш- кина уонна В. Г. Кондакова на «Золотинка» совхоз социалистическэй куотала- ыанньыксыттары ордук өрө көтөүллүүлээхтик үлэ- лииллэр. Кинилэртэн ас- пыт уон биэр ыйга хас биридди фураһнай ынах- тан 2836, 2519, 2428, 2381 килограмм үүтү ыабыт соруһуналар.

Эһиги бу снимка көрөр Дуя Иустиноваһыт (иники) уонна Надя Ефимоваһыт быһыл Амма орто оскуолатын онус кылааһыгар үөрэнэллэр. Кинилэр иккнэн үөрэх- тэригэр үчүгэйдэр, общественнай үлээ активнайдык кыталлар. Дуя үөрэнээччилэр комитеттарын чилиэнэ, оттон Надя комсомольскэй тэрилтэ комитетын чилиэнэ.

Кыргыттар сайын ахсын совхоз производстваһыгар үлэлииллэр. Дуя быһыл Одьулуунна Туолбүт комсо- мольскэй-иччат формага уолпускага барбыт ыанньык- сыты солбуйбута. Надя төрөөбүт-үөскээбит Болугуру- гар эмнэ үрүк илгэни үксэтиспитэ.

П. Оконешников фотота.

дүүс баҕайытык!—хас бириддилэртэн ытыллыттар: сааһыт хаскыһыт—25,—днэн хоруйдуур. Кинини сүүрбэ биэсэ кимыһынан күһуһаллар. Гороховойдар уонна олбуордары көрөөччүлэр иһин таботун уонна отаһын баттыы олоһоллор... итиннэ кырбыһыллар.

Мин санаабар, сөпкө тынналлар, буункаама буоллаа дии. Днэгэр-баран эттэххэ, кинилэргэ туох наада! Фон Вальга баһыба—эрчимнээх киһи.

Итинник сүрүгү ытар куттала суох этэ, полиция түгү да сэрэйбэтэ биллэр. Оттон «Искра» дьону со- куоннага суох хаайыи да туһунак. Вильнюска первэй маайдаабы демонстрация да туһунан, кини кытыы- лаахтарын кыһылы кырбааһын да туһунан инфор- мациялары ылыта.

Аһааччыларга хаһыаты тиздин дэҕаны итинэн итээһэ суох булугас буолууну эрээрэ. Борохуоттар көчөгөрдөрө хараабылтан правительственной чиновник- тар барыттарын кннэ кнрэн хаһыаттары чох өһнүгэр кнстэн таһаллара. Аһаастык таһар меди- цинскэй, научнай-техническэй литературалары аты- ллаһаллара. Россияга баар туһааннаах специалисто ытыллар «Искра» суутугар угуллара.

Хаһыаты чаһынай аадырыска ытыллар сүрүк бы- ыһытынан эмнэ аһаараллара. Онуоха редакцияга, туох хаһык мининэ, кэмпиэр аһыллар уонна хаһыат охр- анка иликтигэр түбэлэр түбэлтэтигэр сүрүк аадырыста- мыт киһиэ уустук быһыыга-майыга түбэспэттигэр кн- наһаллара. Ол иһин сүрүкка маһык ис хоһоонноох лис холбуу угуллара:

«Эйиэхэ маһы ытыабыт. Эйикиттэн көгүлэтинтэ суох ытарбытын бырастыы гын. Нуучча усулуобуйа- та биһиги кистэлэн литератураны тарзатыыга араас ыһамалары туттарбытыгар күһэйэр, ол иһин бары, бэл днэтэр албаска түбэспит аадырыстары туһанабыт».

Редакция итинник бандероллары полиция чынна- рыгар, бакирдэргэ, «лояальной» государственной су- лууспалаахтарга кытта ытар буолан сүрүгү туттааччы дьыала ытыллыбаттаһына «Искраны» кытары снбээ- йин халдан баҕарар нэлдээһин кэбиһэр кыахтааба.

Хаһыаты хас хардыы ахсын бэрт элбэх араас ыра- хаттар куутэллэрэ, олору туоратарга тийкиллэрэ. Ре- дакция үс сылы кыайбат кннэ кнстэтин үстэ ула- рыллыта: Мюнхен, Лондон, Женева...

Ол эрэри днэгээх нуруот бүтүүнүн хаһыатынан буолбут, рабочайдар эрэ буолбаһа, нэллэһиннэ араас араһатын билигинин ыллыт «Искра» ити быһы- тала суох охсуһуута, үөрээбэт үлэс төһөлөөх элбэи биэрбитэ. Кини РСДРП иккис съёһин бэлэмнээбитэ. Партия бастакы программатын, партийнай Устаабы ылыммыт, Кини Комитеты, кини органнары талыт уонна бигэргэппит съезд, Ленин эллитин курдук, «Искра» ырытан өгөрбүт принциптэригэр олобуран «днэгээх» партияны тэрийбитэ. Болшевиктар пар- тияларэ—социальной революция уонна пролетариат диктатуратын партията үөскээһинигэр төртү ити кур- дук уурулуһуота.

В. ДЕНИСОВ.

«Правда» пресс-бюрога.

